

Kontra Ferenc

Lánc

– Most velem jössz!

Úgy sietett előre, mintha lángoló épületből menekülne, vonszolta a kezénél fogva a fiút, mint valami óvodást.

Folyosó, lépcsők, alagsor, az első ajtó, zárható, nincs rajta ablak, szekrények, orvosi eszközök, pillogó neoncsövek a mennyezeten. Innen csak egy ajtó nyílik a boncterembe. Az ajtón vastag üveg és rács van.

– Még sosem jártam itt. Miért hoztál ide?

– Majd elmondom, csak bezárom mögöttünk az ajtót, és a zsebembe teszem a kulcsot. Jobban ismerem ezt az épületet, mint te.

– Ma szokatlanul felpörögtél. Bevetted a gyógyszereidet? – kérdezte gyanakodva a fiú.

– Már nem számít. Ülj ide a székre, innen beláthatsz a kémlelőablakon. Golyóálló üveg van rajta, én csak tudom...

Az asszony bement a boncterembe, és belülről magára zárta az ajtót.

A fiú nem értette, de hamarosan ráeszmélt, hogy őt ide bezárták, egy ablak-talan helyiségbe. Pontosabban az egyetlen ablak az ajtón van. Ma már nem jön ide senki. Az asszony magával vitte a kulcsot, a boncterem felé sem mehet, mert zárva van. Magára zárta az ajtót. A boncteremből úgysem juthatna ki, mert azon sincsen másik ajtó, sem ablak.

– Ne azzal foglalkozz, hogy csapdába kerültél. Perceken belül elmúlik a pánik, túl fogod élni. Nem tart sokáig, amit mondani akarok – próbált szavaival nyugalmat sugallni az asszony.

– De miért így akarod elmondani, és miért itt, ebben a klórszagú, poshadt, lepattant, csempés alagsori teremben? – kérdezte a fiú.

– Van benne valami baljós, persze, ehhez is kell némi érzékenység, de mindennek eljön az ideje. Ezt a helyszínt választottam, majd megérted, hogy miért. Dylan Thomas prózájában is ilyen alakokat ábrázol: a létezőből a lehetőséget is előhívja, elnyomorodott embereiből a szépet, púposból a sudárt, rabokból a szabadot is láttatni próbálja. Egyik figurája úgy szeretkezik, mint a kölyökkutyák, az emberi párválasztás nemessége nélkül. De ugyanakkor a lelke mélyén egy életen át melengeti magában az örök szerelmet, az egyetlen asszonyt – a szerelmet, melyre a regénybeli Thomas úgy áhítozik, s amiről a költő Dylan azt írta, hogy benne érezzük meg a tüzet, mely lánggra lobbantotta a csillagokat.

Egy lánc hevert a boncasztalon, szabályosan feltekerve, mintha odakészítették volna. Felemelte. Volt ebben valami ellentmondás, valami össze nem illő: a moz-

dulatban, a ruhában, a hanghordozásban, amely azt sugallja: „valaki más lettem, nem az vagyok már, akinek megismertél”. Rózsaszín kiskosztümöt viselt bézs csipkeblúzzal. Nem sétálni mentek, nem volt nála a táskája. Jelmezt viselt.

– Szerinted mire használták a láncot?

– Ki tudja, valakit talán a boncasztalhoz kötözték velem, mert nem akarta megenni a spenótfőzeléket – próbált viccelődni a fiú.

– Dehogy. Engem kötözték ide, mert nem tudtam másként elviselni a szülési fájdalmakat. Ez volt az érzéstelenítő.

A fiú egyre feszültebb lett, érezte, hogy az asszonynak most segítségre lenne szüksége, ez a betegség előrehaladott állapota, abban sem volt biztos, hogy felismeri-e egyáltalán; csapdahelyzetbe kerültek mindketten. Erről próbált meggyőződni, amikor ezt kérdezte:

– Miért kell itt ülnöm a széken? Ez olyan morbid! És bámulni befelé, mintha tévét néznék a nappaliban. Miért nem tudunk a szobádban beszélgetni?

– Mert ez már nem beszélgetés. Te meghallgatsz engem, és nemigen szólhatsz közbe, nem is tehetsz semmit. Nyugodj bele! Ha beszélgetnénk, talán meg tudnánk győzni egymást valaminek az ellenkezőjéről, de ez már nem lehetséges. Esetleg kérdezhetsz. Most van rá lehetőséged, többször nem lesz, mert a betegséggem fokozatosan az idegenségbe visz – ezen elgondolkodott, és kis idő múltán, amikor újra találkozott a tekintetük, a fiú úgy érezte, hogy most valóban hozzá beszél. – Voltak olyan kérdések a családjukban, amiket egész életében nem kérdeztem meg. Aztán meg már késő volt. Neked ne maradjon hiányérzeted.

– Ez valami játék?

– Hát persze, a művészet örömteli játék.

– Jó, akkor kérdezek. Miért kellett rajzolnom?

– Nyilvánvaló, nem? Miért kellett megtanulnod beszélni? Buta kérdés, mert arra való az ember. Mert képes elsajátítani nyelveket, és lusta, aki nem teszi. Ha valaki tehetséges valamiben, bontakoztassa ki. Különösen akkor, ha csak egy darab papír kell hozzá. Tehetséges vagy, elismert művész lehetsz.

– Miért éppen én?

– Ki más? Az emberek a sztereotípiában hisznek, hogy meg van írva a sorsunk a csillagokban. Nemcsak a sorsunk, a halálunk, nemcsak a nagy dolgok, hanem a kicsik is, hogy éppen neked kell itt ülnöd és nézned engem. Nemcsak ez van a csillagokban megírva, hanem az előítélet, a gyűlölet, a kirekesztés, a gyilkolás, a férjem balesete is, és ezeket az emberek nem is egyedül követik el, hanem csoportosan, a közös érdek hatalommá fejlődik, ahova tartozni kell. Még akkor is, ha amúgy külön-külön ők maguk is savanyúak és boldogtalanok. Ki ne képzelné magát ítélőszéknak, a választását az ízlés tetejének. Mindenki lenézi a másik bölcselkedését, mert magát hiszi a legbölcsőbbnek. Ez a kiváltság jutott nekem, hogy most kénytelen vagy meghallgatni engem. Látod, a füledbe ragad minden szavam, akkor is, ha nem akarod. Ezért éppen te és éppen én.

– Miért maradtál itt? A nővérednek galériája van. Nekem pedig itt állásom. Ki kérte volna számon rajtad?

– Évekig azzal ébredtem, hogy ma csomagolok, és új életet kezdek. Aztán a reggeli kávé mellett kinéztem az ablakon. Ilyen park sehol a világon nincsen,

a szállodájával, a kórházával, a nyugalmaival, a fényével, a fáival, a vizével, az álmaival, melyek tele vannak dinoszauruszokkal és kentaurusokkal. Elandalított és kényelmessé tett. Mindegy volt már, hol alkotok. A varázslat kertjét terápiás céllal hozták létre, de végül kiüresedett, mint minden illúzió. Nem is arra való, hogy valaki itt élje le az életét. Nem a férjem halála miatt maradtam, hanem a te életed miatt. Odamentem a roncsokhoz, hiába akartak erővel visszatartani. Látni akartam, különben nem hittem volna el, hogy meghalt. Akkor ért a sugárzás. Ne nézz így rám, nem fogsz így leépülni, te akkor már megszülettél. Csak a por-szem került a fogaskerek közé. A paradoxonok mindig a kicsiny és a hatalmas nagy dolgok között dőlnek el. A nagyobb kultúra lenézi a kisebbet, akkor is, ha egynyelvű. A középpont olyan, mint a mágnes, ott akar mindenki tülekedni. Ahogyan a világ legkisebb falujának kocsmáját is Világ Közepének nevezik. A művészt plakátokra feszítik, miközben összekuporodik lelkének legszűkebb zugában, ahol egyedül lehet. Legszívesebben bedugtál volna egy elmeorvosintézetbe, ahol rafinált gyógyszerekkel bamba zombit csináltak volna belőlem. És akit gúzsba kötnek, annak mindegy, hogy a fjordok közt siklik-e közben a séta-hajója. Igazából nem emlékszik már semmire. De neked látnod kell, hol lakik a viharkirály, az apakép megtestesítője.

– Mi lesz apa sírjával?

– Felszámolják, elporlad, mint én, mint ahogyan minden. Mintha nagyobb lenne itt a halál kultusza, mint az életé. Az asszonyok köztudomás szerint túlélik a férjüket. Vajon nem ez a mindennél erősebb hiúság tartja bennük a lelket?

Az asszony a széles boncasztalon állt, vetkőzni kezdett. Olyan hétköznapi természetességgel, mintha csak zuhanyozni készülne. Egymás után hajtogatta össze a ruháját az ágy szélén. A tetejére az alsóneműit tette, a fekete csipke melltartót és a hozzá illő csipkebugyit. A fiú kiáltani akart, de az asszony az ajkára tette a mutatóujját. Nem volt ebben semmi szemérmetlen, a kórházban mindennaposak voltak a meztelen testek, de a fiú megsejtett valamit, valami rémületeset, valami visszavonhatatlant, egy titkot, amit sosem árultak el neki.

– Inkább egy kis Propofol, mint Michael Jacksonnak... Belgiumban és Hollandiában legális az eutanázia.

– És haljak meg egy közönyös aneszteziológus karjai közt?

– Akkor tegyük emberivé, legyen méltósága, szedek egy nyaláb virágot, a lábad elé szórom, elmondom az imádságot. Ne kelljen ezt látnom!

– Ismerjük egymást, kitaláltad, meghalni is művészet, ha úgy adjuk elő, ahogyan méltó hozzánk. Végül szobor leszek. Egyszeri és megismételhetetlen. A Nagy Mű befejezése. Nekünk is van tradíciónk. Nem mindenkinek adatik meg, hogy végignézzon egy ilyen produkciót. Egyszemélyes színház, repríz nélkül. Csak azért adom elő meztelenül, mert belegondolni se merek, hogy idegenek vetkőztessenek le.

– Becsukom a szemem.

– Képtelen leszel rá. Ezerszer megfordult a fejemben, hogy mi lesz az utolsó kép, amit látok. A tekintetedben maradok.

– Egész életemben kísérteni fogsz.

– A művészet nyomot hagy. Arra való, hogy legyen miből építkezni. Akár átok, akár áldás kísért a látványtól, erősíti benned az alkotóösztönt. Az akasztás művészetéről könyveket írtak. Elterveztem minden apró részletet. Csak egy szobor leszek. Bomlástermék.

A mennyezetről lenyúló síneket nézte, ezzel gördítik el a testeket, ezzel mozgatják a boncolás eszközeit, mint egy konyhában, ahol serpenyők, sziták, szűrők, merőkanalak és csuprok lógnak. Itt pedig fűrészek vannak és egyéb baljós eszközök.

– Ilyesmit nem szabad végignézni.

– Dehogynem. A középkorban is végignézték, összesereglett az egész város önként, mert minden élet mélyén ott dobog valamiféle átok, amitől szabadulni akar. A legszörnyűbb látványtól megtisztul a lélek.

– Nekem ettől rémálmaim lesznek.

– Végiggondoltam én ezt. Minden a körülményektől függ. Azt hittem, majd félni fogunk a helytől, pedig nem is kell. A saját szavainktól, holott őszinték. Nem teszünk semmi olyant, amit megbánnánk. Minden szépen elmosogatva, a kádak kisikálva, a lefolyók sincsenek eldugulva. Szeretem a rendet magam körül.

– Akkor sem értem. Hát itt vagyok én. Még engem sem sajnálsz?

– Füles denevérek, ürge csótányok, veszett komondorok, nyálas csigák, vak patkányok és kockás siklók, maradjatok távol ettől a gyermektől! Éjszakai szörnyek, az enyészet puhatestű férgei, a halál zsoldosai, a sötétség ragadozói, kik akkor alszotok, mikor a nap felkel, vigyázzatok mindig erre a kisiúra!

– Ne! Ezt nem szabad! Mert az én bölcsődalom. Már elfelejtetted, hogy ezzel altattál el? Elvitt az amnézia?

– Igen, fiam! Narcisztikus vagyok. Nem akartam egyedül meghalni. Magamat jobban sajnálom. Néha felismerlek még. A saját magatehetetlenségemet nem tudnám tovább elviselni. A szánalmat, a kiszolgáltatottságot. A gúzsba kötöttek, a tragikus sorsúak, a lángelméjű boldogtalanok képesek prizmaikkal sugaraival beragyogni és egyesíteni az emberi lét egész tartományát egy utolsó pillanatban. Az agyam még fogja az adást, látok és hallok mindent, de már kimondanom is nehezemre esik a túlélést. Tudom, hogy mennyi lenne hátra. Annyiért pedig nem érdemes. A test döntést hoz, ha az agy már nem képes rá.

– Ez meggondolatlanság.

– Legyen teátrális, ha már tanulsága nincs. Amikor eljön az idő, hogy már rosszabb felébredni, és legszívesebben visszamennék az álmomba, akkor nehogy felírjanak valami agybutító pirulát. A legfontosabb, amit egy anya a fiának megtaníthat, hogyan éljen nélküle. A halál csak az élet végét jelenti, a kapcsolatét nem. A végrendeletemből mindent megtudsz, abban már semmi művészetet nem találsz, csak a jeges szelek valóságát. Benne van az is, hogy mit és hogyan örökölsz tőlem. Cserébe azonban lesznek feladataid. Elhamvasztanak majd. A hamvaitam vidd magaddal. Tudni fogod, hova.

– Ezt én nem hagyom, fellármázom a kórházat, betöröm valamivel, a fene egye meg, de mivel, itt egy csavarhúzó... más nincs? Akkor a poroltóval töröm be az ablakot!

– Még az üveget sem, nehogy a rácsot. Ezután már nem én mondom a szavakat, hanem a testem.

A mennyezetbe egy vaskarikát csavaroztak, talán ezen lóghatott valamikor a lánc, és talán tárgyakat mozgattak vele.

A hölgy átfűzte a karikán a láncot, megrángatta, hogy elég szilárdan tartja-e a súlyát. Hintázott rajta. A nyakára tekert egy sort, hogy élesen bevágjon, hogy ne tartson soká.

– Milyen szép fényes. Nem rozsdásodik meg. Mint a gyöngysor, ami mindig jól állt nekem.

A fiú a poroltóval püfölte tiszta erőből az üveget, a zárat az ajtón. Ordított, ahogy a torkán kifért.

– Segítsen már valaki!

A lánc hosszú volt, a derekára is tekert belőle, csomót kötött rajta, aztán a karjára hurkolta, aztán át a hátán és a mellén, már olyan lett, mint egy szabadulóművész. A csomók már nem engedték leoldódni a láncot. Körbevette a testét, mint valami horgolás. A vége csak lógott a jobb lábszára mentén. Már a lánc súlyától is fuldoklott. Aztán rúgott egyet a lábával, és a kerekcsonttal kisiklott alóla.

A karika lassú járással elkezdett körbeforogni a testtel együtt.

– Ez az, csak forogj, a mennyezetből kicsavarodik a karika, és majd leesel, forogj minél gyorsabban, és életben maradsz!

A hölgy szorította a láncot, de lassan nem bírta el a saját súlyát, csak annyit próbált még megmagyarázni, hogy ennek a karikának holtjárata van, nem csavarodik ki, csak forog körbe.

Nyekkent egyet, és már nem volt ura a saját testének. Lógott a karikán, egy szál láncon, és nézte a fiút, a tekintetét, hiszen mindössze néhány lépés választotta el őket egymástól. A fiú látta a saját arcát a tekintetében, nézte, ahogy vonaglik, és maga is beledermedt ebbe a látványba, pedig nem akarta végignézni, ahogy testének nyílásain a nedvei elindulnak, meztelen bőrén folynak végig, a vékony fehér lábakon, és a holtjárat forgásától a lelógó láncon a nyálkás lé lasszóköreket csap a levegőbe, aztán erejét veszítve lassul az inga, és egyetlen merev mozdulatba torzul a körbeláncolt test; a forgás is leáll, viaszszerűvé dermed, és végleg hátat fordít. Többé nem látja kitért tekintetét, valóban szobor lett belőle.